

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра біології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Гарант освітньої програми

Віктор КАРПЕНКО

“ 31 ” 08 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІНТЕГРАТИВНА РЕГУЛЯЦІЯ ФІЗІОЛОГІЧНИХ ФУНКЦІЙ»

Освітній рівень: другий (магістерський)

Галузь знань: 09 Біологія

Спеціальність: 091 Біологія

Освітня програма: Біологія

Факультет: плодовоовочівництва, екології та захисту рослин

Умань – 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Інтегративна регуляція фізіологічних функцій» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 091 Біологія освітньої програми Біологія. – Умань: Уманський НУС, 2022. – 11 с.

Розробник: *Карпенко В.П., доктор с.-г. наук, професор*

Віктор КАРПЕНКО

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри біології
Протокол від 29 серпня 2022 року № 2

Завідувач кафедри

біології Лариса РОЗБОРСЬКА

29 серпня 2022 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету *плодоовочівництва, екології та захисту рослин*

Протокол від 31 серпня 2022 року № 1

Голова Андрій ТЕРНАВСЬКИЙ

31 серпня 2022 року

© УНУС, 2022 рік
©Карпенко В.П., 2022
рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 09 Біологія	<i>Обов'язкова</i>	
Модулів – 2	Спеціальність 091 Біологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	–
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		Семестр	
Загальна кількість годин –120		1-й	–
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,1 самостійної роботи студента – 6,2	Освітній рівень – другий (магістр) Освітня програма – Біологія	Лекції	
		18 год.	–
		Практичні, семінарські	
		–	–
		Лабораторні	
		22 год.	–
		Самостійна робота	
80 год.	–		
		Вид контролю – екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – Метою викладання навчальної дисципліни є формування компетенцій, знань, умінь для здійснення ефективної діяльності у галузі наукового пізнання закономірностей функціонування рослинного організму

Завдання – Основними завданнями вивчення дисципліни є набуття знань, умінь для самостійного вирішення сучасних наукових проблем у галузі фітофізіології.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки здобувачів вищої освіти. Навчальна дисципліна «Інтегративна регуляція фізіологічних функцій» є обов'язковою, і вона займає відповідне місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівців і тісно пов'язана з іншими дисциплінами, зокрема: біологія, біотехнологія, ботаніка, фізіологія рослин, екологія та іншими дисциплінами, знаннями яких студенти повинні оволодіти.

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі біології при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

- ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні компетентності:

- СК04. Здатність аналізувати і узагальнювати результати досліджень різних рівнів організації живого, біологічних явищ і процесів.
- СК07. Здатність діагностувати стан біологічних систем за результатами дослідження організмів різних рівнів організації.

Програмні результати навчання:

- ПР04. Розв'язувати складні задачі в галузі біології, генерувати та оцінювати ідеї.
- ПР06. Аналізувати біологічні явища та процеси на молекулярному, клітинному, організменному, популяційно-видовому та біосферному рівнях з точки зору фундаментальних загальнонаукових знань, і а також за використання спеціальних сучасних методів досліджень.
- ПР07. Описувати й аналізувати принципи структурно-функціональної організації, механізмів регуляції та адаптації організмів до впливу різних чинників.
- ПР16. Критично осмислювати теорії, принципи, методи з різних галузей біології для вирішення практичних задач і проблем.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні принципи регуляції росту та розвитку рослинного організму

Тема 1. Загальна характеристика регуляторних систем

Торік 1. The general characteristics of regulatory systems

Змістовий модуль 2. Ендогенні регуляторні системи

Тема 2. Генетична регуляторна система

Тема 3. Фітогормональна регуляторна система

Тема 4. Сигнальна регуляторна система

Змістовий модуль 3. Екологічна регуляція росту та розвитку рослин факторами довкілля

Тема 5. Світлова регуляція

Тема 6. Температурна регуляція

Тема 7. Регуляція росту та розвитку рослин за умов *in vitro*

4. Орієнтовна структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	лаб	ср		л	п	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль 1								
Змістовий модуль 1. Загальні принципи регуляції росту та розвитку рослинного організму								
Тема 1. Загальна характеристика регуляторних систем Торік 1. The general characteristics of regulatory systems	14	2	2	10				
Тема 2. Генетична регуляторна система	14	2	2	10				
Тема 3. Фітогормональна регуляторна система	16	4	2	10				
Тема 4. Сигнальна регуляторна система	16	2	4	10				
Разом за модулем 1	60	10	10	40				

Модуль 2								
Змістовий модуль 3. Екологічна регуляція росту та розвитку рослин факторами довкілля								
Тема 5. Світлова регуляція	18	4	4	10				
Тема 6. Температурна регуляція	21	2	4	15				
Тема 7. Регуляція росту та розвитку рослин за умов <i>in vitro</i>	21	2	4	15				
Разом за модулем 2	60	8	12	40				
Усього годин	120	18	22	80				

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
	Не передбачено навчальним планом		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
	Не передбачено навчальним планом		

7. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Одержання нуклеїнових кислот із рослинних зразків	4	
2	Вплив ендогенних фітогормонів на динаміку формування проростків рослинних зразків	4	
3	Вплив зміни інтенсивності освітлення на ростові процеси рослинних зразків	4	
4	Вплив температурних режимів на динаміку проростання насіння рослин	4	

5	Виявлення зон росту рослин за дії різних концентрацій сигнальних розчинів	4	
6	Культура рослинних тканин. Виявлення впливу розчину кінетину на формування калюсних тканин	2	
Разом		22	

8. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Загальна характеристика регуляторних систем. Системність рослинного організму на різних рівнях організації живого. Нелінійність зв'язків різних рівнів організації і інтеграції функцій рослинного організму.	8	
2	Генетична регуляторна система. Пластом та мітохондріон: особливості геному та білоксинтезуючої системи. Взаємозв'язок прокаріотичних та еукаріотичних особливостей функціонування генетичних систем рослинної клітини.	8	
3	Генетичний контроль морфогенезу рослин. Ембріогенез, розвиток вегетативних органів.	8	
4	Азотно-вуглеводна теорія зацвітання рослин Клебса. Метаболічна теорія фотоперіодизму В.С. Цибулько.	8	
5	Фітогормональна регуляторна система. Загальні метаболічні шляхи. Взаємодія гормонів – фітогормональний баланс (статус), синергізм, антагонізм. Рецептори та механізми регуляторної дії фітогормонів.	8	
6	Сигнальна регуляторна система. Дистанційні сигнали у транспортних потоках рослинного організму. Гідрравличний, осмотичний, електричний сигнал, градієнт асимілятів, флориген.	8	
7	Світлова регуляція. Фітохромна система та її роль у фотоперіодизмі.	8	
8	Регуляторна роль інших зовнішніх факторів : водний режим, мінеральне живлення, газовий склад повітря, стресові фактори.	8	
9	Регуляція росту та розвитку рослин за умов <i>in vitro</i> . Умови культивування (склад поживних середовищ),	8	

	фізичні фактори (освітлення, спектр, температура та ін.) в регуляції морфогенезу in vitro.		
10	Використання знань про функціонування регуляторних систем у сучасних біотехнологіях.	8	
Разом		80	

9. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

10. Методи навчання

Традиційні методи (технології) навчання:

Лекція – логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів. Лекція покликана формувати в студентів основи знань з певної наукової галузі, а також визначити напрямок, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять та самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни.

Практичне заняття – вид заняття, на якому студенти під керівництвом викладача шляхом виконання певних відповідно сформульованих завдань закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають умінь та навичок їх практичного застосування. Практичне заняття включає проведення контролю знань, умінь та навичок, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів.

Консультація – вид навчального заняття, на якому студент отримує від викладача відповіді на конкретні питання або пояснення окремих теоретичних положень, чи їх практичного використання. Протягом семестру з навчальних дисциплін проводяться за встановленим деканатом розкладом.

Інноваційні методи (технології) навчання:

Проблемні лекції – направлені на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами; увага студентів концентрується на матеріалі, який не знайшов відображення в підручниках. При викладанні лекції студентам даються питання для самостійного розмірковування, проте лектор сам відповідає на них, не чекаючи відповідей студентів. Система питань у ході лекції спонукає студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Робота в малих групах – використовується з метою активізації роботи студентів при проведенні практичних занять. Це так звані групи психологічного комфорту, де кожен учасник відіграє свою особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практичні заняття за формою і змістом.

Мозковий штурм – метод розв’язання невідкладених завдань за дуже обмежений час, суть якого полягає в тому, щоб висловити якнайбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Дистанційне навчання – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Дистанційне навчання в Уманському НУС здійснюється відповідно до положення «Про систему управління навчанням moodle уманського національного університету садівництва»

<https://www.udau.edu.ua/assets/files/legislation/polozhennya/2016/Polozhennya-pro-sistemu-upravlinnya-navchannyam-Moodle-Umanskogo-NUS.pdf>

11. Методи контролю

Пріоритетним напрямом контролю рівня засвоєння студентами матеріалу з курсу є *поточний контроль*.

Об’єктами поточного контролю є:

Письмове опитування (у. т. ч. ЕСЕ). Здобувачі дають лаконічні відповіді на питання, передбачені під час вивчення курсу письмово, або у вигляді реферативного повідомлення, або у вигляді ЕСЕ. Оцінюванню підлягають правильність та конкретність відповіді на поставлене питання. Позитивним є формування відповідей на основі основної та допоміжної літератури за останні десять років.

Усне опитування. Здобувачі дають відповіді в усній формі на питання пов’язані із теоретичними або практичними аспектами теоретичної частини дисципліни. Оцінюванню підлягають правильність та конкретність відповіді на поставлене питання. Позитивним є лаконічність та переконливість під час відповіді.

Тестування. Проводять письмово або за допомогою систем дистанційного навчання. Передбачає вибір однієї/та/або правильної відповіді на конкретне питання передбачене теоретичною частиною курсу або його структурним елементом.

Активність (під час обговорення, тощо). Оцінюванню підлягають частка участі здобувача у вирішенні колективного завдання, активність, вмотивованість та креативність під час обговорення проблемних питань.

Прояв лідерських якостей. Оцінюванню підлягають прояви лідерських якостей, які полягають у здатності генерувати нові ідеї; панорамність мислення; здатність до самоаналізу; здатність працювати в колективі; відповідальність за виконання важливих завдань; потреба в досягненні позитивного результату; здатність вести конструктивні переговори; здатність змінювати стиль керівництва відповідно до конкретної ситуації.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1				Модуль 2				Екзамен	Загальна сума балів
35				37				30	100
ЗМ 1	ЗМ 2			ЗМ 3			ЗМ 4		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
9	9	9	8	9	9	9	8		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи),	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX		
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням

13. Методичне забезпечення

1. Заболотний О.І. Методичні вказівки до виконання практичних занять з Інтегративної регуляції фізіологічних функцій студентами другого рівня вищої освіти (магістр) спеціальності 091 «Біологія». Умань, 2022. 16 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Кунах В.А. Біотехнологія лікарських рослин. Генетичні та фізіологобіохімічні основи. К.: Логос, 2005. – 730 с.

2. Мусієнко М.М., Панюта О.О. Біотехнологія рослин. Навч. посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – 114 с.
3. Терек О.І. Ріст рослин. Навч. Посібник. – Львів. Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. – 248 с
4. Терек О.І., Пацула О.І. Ріст і розвиток рослин: навч. Посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 328 с.
5. Скляр В.Г. Екологічна фізіологія рослин. Підручник. Суми: Університетська книга, 2015. 271 с. 6.
6. Тарнопільська О.М. Фізіологія рослин. Конспект лекцій. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 159 с.

Допоміжна

1. Belava V.N., Zeleniy S.B., Panyuta O.O., Taran N.Yu., Pogribniy P.V. Expression of lectin and defensin genes in Mironovskaya 808 and Roazon wheat cultivars infected with *Pseudocercospora herpotrichoides* // ISSN 1993-6842. Biopolymers and Cell. 2010. Vol. 26. N 1.P. 45-50.
2. Панюта О.О., Шаблій В.А., Белава В.Н. Жасмонова кислота та її участь у захисних реакціях рослинного організму // Український біохімічний журнал. – 2009. – № 2. – С. 14-26. 3.
3. Письменна Ю.М., Панюта О.О., Белава В.Н., Таран Н.Ю. Лектинова активність клітинних стінок і клітинних органел проростків озимої пшениці (*Triticum aestivum*) за біотичного стресу // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2014. – Вип.23 (№1129). – С. 65–72.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.plant-hormones.info>
2. <http://www.aspb.org>
3. <http://www.fespb.org>
4. <http://www.sci-lib.com>

16. Робочу програму розроблено вперше